

Пахомов І.В. Програма тренінгу формування моральних цінностей особистості: праця, самовдосконалення, Батьківщина (закінчення). *Психопедагогіка і життя: науково-популярний щорічник* / Редакційна колегія: Рибалка В. В. (гол. ред.), Панок В. Г., Корнієнко І. О., Романовська Д. Д. № 5, 2024 рік. Київ: УНМЦППСР НАПН України, БІНПО ЗВО «УМО» НАПН України, 2025. С. 335-341.

ПРОГРАМА ТРЕНІНГУ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ: ПРАЦЯ, САМОВДОСКОНАЛЕННЯ, БАТЬКІВЩИНА (закінчення)

Мета розробки даної тренінгової програми: формування моральних цінностей здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти на засадах екзистенційної психології та притчатерапії. Зміст даної тренінгової програми відображає сучасні тенденції з формування моральних цінностей здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, містить інформацію щодо сутності цих цінностей, методики організації та проведення тренінгових занять в умовах сучасного закладу професійної (професійно-технічної) освіти на засадах компетентнісного підходу.

Основні положення даної тренінгової програми носять як науково-методичний, так і практично-зорієнтований характер і покликані сприяти більш чіткому та систематизованому уявленню про методику формування моральних цінностей здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. Матеріали даної тренінгової програми стануть у нагоді педагогічним працівникам і керівникам закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, насамперед соціальним педагогам та психологам.

ЗАНЯТТЯ 9. ПРАЦЯ

Ціль заняття: сприяти розумінню учасниками цінності праці.

Завдання:

- сприяти розвитку навичок самоаналізу;

- допомогти учасникам дійти висновку, що праця є однією з важливих цінностей;
- сприяти розумінню необхідності праці для досягнення інших цілей.

Тривалість: 90 хв.

План заняття:

	Пункт плану	Опис	Час
9.1	Вступна частина	Повідомлення ведучого. Огляд заняття	5 хв.
9.2	Знайомство	Вправа «Моя професія...»	10 хв.
9.3	Основна частина	Мозковий штурм «Праця - це», обговорення притч	65 хв.
9.4	Підбиття підсумків заняття	Підсумовування, заповнення оцінювальної анкети	10 хв.

План-конспект заняття

9.1. Вступна частина (5 хв.)

Повідомлення ведучого. Огляд заняття (5 хв.)

Ціль: ознайомити учасників із структурою заняття, представити тему, зробити короткий її огляд.

Хід проведення:

Ведучий вітає учасників групи, ознайомлює із темою заняття, його ціллю та завданнями, основними поняттями:

«Усі ми хочемо мати достойний рівень життя. Але для цього треба працювати. Більшу частину власного часу ми, як правило, проводимо на роботі. Як зробити, щоб праця приносила нам не лише прибуток, але й задоволення».

9.2. Знайомство (10 хв.)

Вправа «Моя професія...» (10 хв.)

Ціль: створити атмосферу доброзичливості, відпрацювати прийоми впевненої поведінки.

Хід проведення:

Ведучий звертається до учасників:

«Кожен з вас хоче здобути певну професію, в якій ви зможете вважати себе майстрами. Тому завершіть речення «Моя професія...».

Учасники називають свої професії, ведучий робить підсумок, що кожна людина в чому талановита, її завдання – виявити свої здібності та розвивати їх.

Питання для обговорення:

- Чи легко було виконувати вправу?
- Можливо, комусь було важко? Що заважало?
- Які емоції виникали у процесі презентації себе та визначенні своєї винятковості?

9.3. Основна частина (65 хв.)

Мозковий штурм «Праця – це...» (5 хв.)

Слово ведучого:

«Кожен з вас по різному розуміє сенс праці, тому пропоную кожному з вас завершити речення «Праця – це...».

Питання для обговорення:

- Чи легко було виконувати вправу?
- Можливо, комусь було важко? Що заважало?
- Які емоції виникали у процесі презентації власного сенсу праці?

Аналіз притчі «Два працівники» (5 хв.)

Слово ведучого:

«В роботі важливо постійно проявляти кмітливість, тоді є шанс кар'єрного зростання. Тому пропоную Вам прослухати притчу про двох різних працівників.

Було у пана два працівники. І одному він платив 5 карбованців, а другому 5 копійок. Другий працівник дуже заздрив першому. І одного разу спитав пана, чому він платить йому менше, ніж іншому.

- Подивися, ніби сіно повз будинок везуть, - сказав пан. - Дізнайся, що там і як.

Працівник повернувся.

- Так, пане, везуть сіно.

- А по чому?

- Не знаю.

- То піди дізнайся.

Знову прийшов працівник.

- По 5 рублів.

- А сіно що, чи не з Іванівських лук?

- Не знаю.

- То піди дізнайся.

Знову повернувся працівник.

- Так, пане, з Іванівських.

- А першого укусу чи другого?

- Не знаю.

- Ну, дізнайся.

Знову прийшов працівник.

- Першого укусу.

- А що, дешевше за 5 рублів не віддають?

- Не знаю.

- Ну, дізнайся.

Повертається працівник, і тут у будинок заходить інший працівник.

- Пане, там сіно везуть. Першого укусу з Іванівських лук. Продають по 5 рублів, але я сторгувався за чотири. Готові розвантажувати.

- Ну, як тепер ти розумієш, чому іншому працівникові я плачу більше, ніж тобі? - спитав пан.

Питання для обговорення:

Чому один працівник отримував зарплату менше, ніж інший?

Висновок ведучого:

«На будь-якій роботі треба проявляти ініціативу і активність. Це дозволяє вносити корисні пропозиції щодо підвищення ефективності праці».

Аналіз притчі «Рибалка і бізнесмен» (10 хв.)

Слово ведучого:

«Безумовно, праця займає значне місце у нашому житті, але вона не повинна поглинути весь наш час, залишаючи місце і для відпочинку та спілкування з родиною. Тому пропоную Вам прослухати притчу про співвідношення праці та дозвілля.

Якось одного разу бізнесмен стояв на причалі в маленькому селі і стежив, як рибалка у вутлому, човнику спіймав велетенського тунця. Бізнесмен привітав рибалку з цим успіхом і запитав, скільки часу потрібно, щоб спіймати таку рибу.

- Кілька годин, не більше, - відповів рибалка.

- Чому ж ти не зостався в морі довше і не спіймав ще кілька рибин? - здивувався бізнесмен.

- Однієї вистачить, щоб моя сім'я прожила завтрашній день, - відповів той.

- Але що ти робиш решту дня? - не вгавав бізнесмен.

- Я сплю до обіду, потім йду на кілька годин порибалити, а згодом бавлюся зі своїми дітьми, і опісля ми з дружиною влаштовуємо собі сіесту. Ввечері я йду в село на прогулянку, п'ю вино і граю з друзями на гітарі. Я тішуся життям, - пояснив рибалка.

- Я - випускник Гарварду, - сказав бізнесмен. - Я допоможу тобі. Ти все робиш неправильно. Ти маєш рибалити цілий день, а тоді придбати собі великого човна.

- А що далі?

- Далі ти будеш ловити ще більше риби, і зможеш купити собі кілька човнів, навіть кораблів, і одного чудового дня матимеш цілу флотилію.

- А далі? - спитав рибалка.

- Далі, замість того, щоб продавати рибу посереднику, ти будеш привозити рибу просто на завод і, збільшивши прибутки, відкриєш власний бізнес.

- А далі?

- Потім ти покинеш це забуте Богом село і переселишся у велике місто, і, можливо, одного дня зможеш відкрити величезний офіс і стати директором.

- І скільки на це треба часу?

- Років 15-20.

- А що ж далі?

- А далі, засміявся бізнесмен, - далі настане найприємніше. Ти зможеш продати свою компанію за кілька мільйонів і дуже розбагатіти.

-А далі?

- Ти зможеш закинути працю, переїдеш у невеличке село на узбережжі, і будеш спати до обіду, трохи рибалити, бавитися з дітьми, влаштовувати сіесту з жінкою, гуляти селом, пити вино вечорами, грати разом з друзями на гітарі...

Питання для обговорення:

В чому полягає сенс притчі?

Висновок ведучого:

«Дійсно, праця займає значне місце у нашому житті, надає нам засоби для існування та приносить моральне задоволення, розкриває наші здібності. Але якщо вона поглинає весь наш час та зусилля, не залишає часу для відпочинку та спілкування з родиною, треба переглянути її місце в ієрархії цінностей, і, можливо, дещо зменшити кількість часу, який відводиться для роботи»

Аналіз притчі «Змагання лісорубів» (10 хв.)

Слово ведучого:

«У попередній притчі йшла мова про те, що при напруженому робочому графіку треба залишати можливість перепочити. Тому пропоную Вам прослухати ще одну притчу про це.

Якось учень і його вчитель посперечалися, хто за годину нарубає більше дров у лісі. Кожен вибрав собі ділянку. Учень взявся рубати, і його сокира не змовкала ні на хвилину - так він хотів перемогти. Тоді як сокира учителя час від часу змовкала. Учень тішився з того, вважаючи, що вчитель втомився, і він невдовзі обжене його.

Наприкінці роботи порівняли результат. Виявилося, що вчитель має дров набагато більше. Тут учень здивувався:

- Як же так, я рубав дрова, не вгаваючи, а ти часто робив перерву?!

На що учитель відповів:

- Саме в той час я гострив сокиру.

Питання для обговорення:

В чому сенс притчі?

Чому вчитель нарубав дров більше, ніж учень?

Висновок ведучого:

«Раціональна організація праці – це оптимальне співвідношення праці та відпочинку. Відпочинок дає можливість відновити фізичні та моральні сили, слугує додатковим мотиватором для нових зусиль».

Аналіз притчі «Якщо не я, то хто?» (10 хв.)

Слово ведучого:

«Звичайно, кожному з нас хочеться виконувати найлегші та найприємніші завдання, але хтось повинен виконувати і найважчі та найнеприємніші, задаючи себе питання: «Якщо не я, то хто?» Тому пропоную Вам прослухати притчу про людину, яка не боялася важких завдань.

Одного разу людям довелося розбирати величезні завали каміння, які закривали дорогу до цілющого водного джерела. Каміння було важким і гострим, воно до крові кололо і дряпало руки, тому люди намагалися вхопити малі й округлі камінчики, щоб було легше носити. І лише один чоловік щоразу обирав найважче і незручне каміння. Ніс його, напружуючи всі свої сили, навіть інколи здавалося, що він от-от упаде. Але після недовгого відпочинку, він знову і знову робив так самою. Товариші запитали його: «Для чого ти працюєш так важко? Можна ж брати і маленькі каміння». Здивовано подивившись на них, чоловік відповів: «Але ж каміння все одно треба переносити все, бо інакше ми не доберемося до води! І чим швидше ми розгребемо велике каміння, тим легше ми зробимо собі. Отже, хтось все одно має взяти на себе важку роботу, тож нехай це буду я».

Питання для обговорення:

В чому сенс притчі?

Чому чоловік обирав найважче каміння?

Висновок ведучого:

«Звичайно, брати на себе важку роботу не хочеться нікому, але якщо всі будуть такої думки, не буде просування вперед. Тому в робочому колективі різні робітники виконують різні функції: організатор, виконавець рутинної роботи, виконавець творчих завдань тощо».

Аналіз притчі «Будівельники» (10 хв.)

Слово ведучого:

«Кожен з нас по-різному сприймає одну і ту ж саму роботу. Для одного це рутина та засіб існування, для іншого – можливість творчості та самовираження. Тому пропоную Вам прослухати притчу про будівельників, які будували храм.

Три будівельника переносили на робочому ділянці цеглини. Повз них прогулювався допитливий хлопчик, який вирішив поцікавитися, чим вони зайняті. Кожен будівельник, виконуючи одну і ту ж роботу, дуже по-різному відповідав хлопчику.

Перший будівельник сказав, що носить цеглу, тому що у нього робота така. Другий будівельник сказав, що йому потрібні гроші, і тому він носить цеглу. Третій будівельник відповів, що бере участь в будівництві красивого будинку, в яких скоро поселяться щасливі сім'ї. Хлопчик був дуже здивований, як можна виконувати однакову роботу з таким різним настроєм.

Питання для обговорення:

В чому сенс притчі?

Чому різні будівельники називали різний зміст власної роботи?

Висновок ведучого:

«Сенс притчі про життя в тому, що до будь-якої справи треба приступати з позитивними емоціями. У кожному процесі можна знайти світлі і приємні сторони. Змініть ставлення до роботи, і вона не буде тягарем для вас».

Аналіз притчі «Таємниці майстерності» (10 хв.)

Слово ведучого:

«Кожен з нас хоче бути майстром у своїй сфері. Тому пропоную Вам прослухати притчу про коваля та його учня.

Один заможний господар спромігся на кузню. Справи ковальської він не знав, та й учитись йому вже не було коли. Але мав дорослого сина. «Нехай мій Василько і опанує це дуже потрібне для села ремесло», - вирішив господар.

Про навчання домовився з відомим на всю волость ковалем. За невелику платню той узявся зробити з хлопця коваля.

Господарів син ріс ледарем. До роботи брався неохоче, а батько не примушував працювати, бо обходився наймитами.

- Ну що ж, хлопче, - почав перший урок старий майстер, - бери тачку і гайда по вугілля!

- Я прийшов до вас учитися, а не найнявся! - гонорово відказав хлопець.

- А як ти гадаєш інакше опанувати наше ремесло? - глянув на учня здивований коваль.

- Ви робіть свою справу, а я буду дивитися, спокійно пояснив йому Василько і для переконливості додав: - Ми вам за науку заплатили наперед Коваль тільки плечима знизав. Гроші він справді отримав, а коли так - то їхня справа, як учитися.

- Стій і дивись, можливо щось і вийде...

Три роки - строк навчання - збігли як один день. І протягом усього того часу Василько ретельно відвідував кузню, вмощувався збоку і спостерігав за роботою.

Нарешті вийшов строк.

- Ану, синку, покажи, чому ти у відомого коваля навчився!

Василь узяв молота в руки. Гримав - гримав - а викувати нічого путнього не зумів. Побачивши це, батько зрозумів, якого спадкоємця собі виховав.

- Та я три роки за тебе гроші платив! А ти, ледарю, навіть не знаєш, з якого боку до ковадла підійти?! Геть з моїх очей! І поки не навчишся ковальської справи, до хати не приходь! - сказав батько, як відрізав.

Куди подітися Василькові? Пішов до того самого коваля найматися на роботу.

- Добре! - погодився коваль. - Бери тачку - і гайда по вугілля.

Тепер уже ніколи було Василькові спостерігати — бо від зорі до зорі він крутився підручним у коваля. І сам почав залізо кувати. Спочатку за прості вироби узявся, а далі - за складніші й складніші. Так і відкрив собі таємницю ковальського ремесла.

Питання для обговорення:

В чому сенс притчі?

Чому учень став справжнім майстром?

Висновок ведучого:

«Щоб стати справжнім майстром своєї справи, треба опанувати її, починаючи з простих допоміжних операцій. Кожен майстер певний період був старанним учнем і поступово опановував секрети майстерності».

9.4. Підбиття підсумків заняття (10 хв.)

Підсумовування (5 хв.):

Ведучий пропонує учасникам по черзі висловити свої враження від заняття.

Заповнення оцінювальної анкети (5 хв.)

Ціль: отримати зворотний зв'язок від учасників про заняття.

Необхідні матеріали: оцінювальна форма заняття (Додаток 1).

Хід проведення:

Ведучий роздає кожному учаснику оцінювальну форму заняття (Додаток 1). Учасники заповнюють оцінювальну анкету і здають її ведучому. Після чого заняття вважається закритим.

ЗАНЯТТЯ 10. ЧАС

Ціль заняття: сприяти розумінню учасниками розуміння цінності часу.

Завдання:

- допомогти учасникам усвідомити цінність часу;
- звернути увагу учасників на необхідність раціонального використання часу;
- навчитися визначати шляхи раціонального використання часу.

Тривалість: 90 хв.

План заняття:

	Пункт плану	Опис	Час
10.1	Вступна частина	Повідомлення ведучих. Огляд заняття	5 хв.
10.2	Знайомство	Вправа «Знайди того, хто»	10 хв.
10.3	Основна частина	Мозковий штурм «Час - це»; аналіз притч	65 хв.
10.4	Підбиття підсумків заняття	Підсумовування, заповнення оцінювальної анкети	10 хв.

План-конспект заняття

10.1. Вступна частина (5 хв.)

Повідомлення ведучого. Огляд заняття (5 хв.)

Ціль: ознайомити учасників з темою заняття, ціллю та основними поняттями.

Хід проведення:

Ведучий вітає учасників групи. Далі ознайомлюють із темою заняття, його ціллю, основними поняттями, коротко коментують план проведення.

Ведучий звертається до учасників:

«Одні люди кажуть, що їм не вистачає часу, щоб все встигнути. Інші скаржаться, що їм немає чим заповнити вільний час, якого занадто багато. Тому на цьому занятті ми розглянемо цінність часу та основи його раціонального використання (тайм-менеджменту)».

10.2. Знайомство (10 хв.)

Вправа «Знайди того, хто» (10 хв.)

Ціль: продовжити знайомство учасників, створити атмосферу доброзичливості.

Хід проведення:

Ведучий звертається до учасників:

«Зараз кожен із вас отримає завдання: знайти у групі учасників, які відповідають певним умовам. Звертатися можна лише до конкретної людини і лише з одним питанням, потім – до іншої».

Картка учасника.

Знайди того, хто...

- Має двох та більше дітей
- Грає на якомусь музичному інструменті
- Має вищу освіту
- Писав чи пише вірші
- Жив (живе) недалеко від моря (до 100 км)
- Має робітничу професію
- Любить дивитися індійські фільми

Питання для обговорення:

- Чи легко було виконувати вправу?
- Можливо, комусь було важко? Що заважало?
- На основі чого ви вибрали твердження, яке, на вашу думку, має 100 % достовірності?

10.3. Основна частина (65 хв.)

Мозковий штурм «Час – це...» (5 хв.)

Слово ведучого:

«Кожен з вас по різному розуміє час, тому пропоную кожному з вас завершити речення «Час – це...».

Питання для обговорення:

- Чи легко було виконувати вправу?
- Можливо, комусь було важко? Що заважало?
- Які емоції виникали у процесі презентації власного розуміння щастя?

Аналіз притчі «Цінність часу» (5 хв.)

Слово ведучого:

«Коли у нас вдосталь часу, ми не помічаємо його цінність. Навпаки, коли часу не вистачає, його цінність значно підвищується. Тому пропоную Вам прослухати притчу про цінність часу.

Одного разу до мудреця прийшов чоловік зі своїм сином-підлітком. «Про вас кажуть, - звернувся чоловік до мудреця, - що Ви можете допомогти знайти відповіді на всі життєві питання. Допоможіть, будь ласка, моєму синові зрозуміти цінність часу».

Після нетривалої паузи він, зітхнувши, тихо сказав: «Та й мені цю цінність не завадило б зрозуміти».

Мудрець на мить задумався, а потім спокійно звернувся до сина чоловіка.

- «Час - поняття абстрактне. Його цінність важко зрозуміти. Але це не означає, що це неможливо. Вам допоможуть зрозуміти цінність часу 7 осіб - студент, жінка-мати, редактор газети, закоханий, той, хто часто їздить на поїзді, шофер або водій, а також спортсмен».

Побачивши здивовані погляди чоловіка і його сина, Мудрець пояснив:

«Щоб зрозуміти цінність року, поговоріть зі студентом, який не склав сесію.

Щоб зрозуміти цінність одного місяця, поговоріть з матір'ю, яка народила недоношену дитину.

Щоб зрозуміти цінність одного тижня, поговоріть з редактором щотижневої газети.

Щоб зрозуміти цінність однієї години, поговоріть з закоханими, які очікували зустрічі.

Щоб зрозуміти цінність однієї хвилини, поговоріть з тим, хто запізнився на потяг.

Щоб зрозуміти цінність однієї секунди, поговоріть з тим, хто тільки що не потрапив в автомобільну аварію.

Щоб зрозуміти цінність однієї мілісекунди, поговоріть зі спортсменом, який завоював срібну медаль на Олімпійських іграх».

Уже прощаючись зі своїми гостями, Мудрець зі словами «повісьте це у себе в будинку на самому видному місці» простягнув чоловікові аркуш паперу ...

На аркуші був наступний текст: «Кожна секунда вашого життя на вагу золота. Вчора - вже історія. Завтра - ще невідомо. Сьогодні - це дар. Тому воно і зветься СПРАВЖНІМ».

Нижче жирними літерами було написано:

«Знаходьте час для ...» і під цими словами прямими рядками було написано:

«Знаходьте час для роботи - це умова успіху.

Знаходьте час для роздумів - це джерело сили.

Знаходьте час для гри - це секрет молодості.

Знаходьте час для читання - це основа знань.

Знаходьте час для дружби - це умова щастя.

Знаходьте час для мрії - це шлях до зірок.

Знаходьте час для кохання - це справжня радість життя.

Знаходьте час для веселощів - це музика душі».

Питання для обговорення:

Який сенс цієї притчі?

Коли час особливо цінний?

Висновок ведучого:

«Коли у нас вдосталь часу, ми не помічаємо його цінність. Лише коли часу катастрофічно не вистачає, ми прагнемо здобути його ще хоч трохи. Тому треба раціонально організувати час, щоб вистачало і на працю, і на розваги, і на родину».

Аналіз притчі «Банківський рахунок» (5 хв.)

Слово ведучого:

«Відведений нам у цьому житті час подібний до банківського рахунку, який ми поступово витрачаємо. Тому пропоную Вам прослухати ще одну притчу про цінність часу.

Уявіть, що у вас є банківський рахунок, на який щоранку виплачують \$86 400. Але цей баланс не переноситься на наступний день. Тобто, кожного вечора банк забирає з вашого ранку все те, що вони не змогли витратити за день. Що б ви робили? Використовували б кожен цент, правда? Кожен з нас має такий банк. І це - ЧАС. Кожного ранку ви отримуєте 86 400 секунд. Кожної ночі, час, який ви не використали для певних цілей, викреслюється як втрачений. Він не переноситься на наступний день. Перевищити баланс не можна, тож кожного ранку для вас відкривається новий рахунок. А кожної ночі все невикористане згоряє».

Питання для обговорення:

Який сенс цієї притчі?

Чому час порівнюється з банківським рахунком?

Висновок ведучого:

«Ви повинні жити теперішнім і користати з того балансу, який маєте. Інвестуйте з розумом, щоб отримати здоров'я, радість і успіх!»

Аналіз притчі «Дорогоцінний час» (10 хв.)

Слово ведучого:

«Коли ми молоді, ми не замислюємося про цінність часу, але к поважному віці приходить усвідомлення, що відведений нам час поступово спливає. Тому пропоную Вам прослухати ще одну притчу про цінність часу.

У приймальні лікаря юрмилися люди. Один літній джентльмен встав і підійшов до адміністратора.

- Мадам, - ввічливо сказав він, - мені призначили зустріч на десяту ранку, а зараз уже майже одинадцята. Я довше не можу чекати. Чи не могли б ви записати мене на інший день?

Одна жінка, котра стояла в черзі, нахилилася до сусідки і прошепотіла:

- Йому щонайменше років вісімдесят. Які у нього можуть бути термінові справи, що йому ніколи навіть почекаати?

Чоловік почув це здивування. Він повернувся до жінки, вклонився і відповів:

- Мені вісімдесят сім років, леді. Саме з цієї причини я не можу дозволити собі витратити жодної хвилини свого дорогоцінного часу

Питання для обговорення:

Який сенс цієї притчі?

Чому саме людина похилого віку так цінує відведений їй час?

Висновок ведучого:

«З віком людина починає більше цінувати час, бо розуміє, що його залишається все менше і менше».

Аналіз притчі «Тисяча кульок» (10 хв.)

Слово ведучого:

«За все у цьому житті є своя ціна. Є вона і у часу. Тому пропоную Вам прослухати притчу про ціну часу.

Кілька тижнів тому я приготував собі каву, взяв ранкову газету і сів послухати радіо. Перемикаючи канали радіостанції, я раптом зупинив свою увагу на оксамитовому голосі одного дідуся. Він щось говорив про «тисячу кульок». Я зацікавився, зробив звук голосніше і відкинувся на спинку крісла.

- Гаразд, - сказав старий, - можу посперечатися, що ви дуже зайняті на роботі. Вчора, сьогодні, завтра. І нехай вам платять багато. Але за ці гроші вони купують ваше життя. Подумайте, ви не проводите цей час зі своїми коханими і близькими. Ні за що не повірю, що вам потрібно працювати весь цей час, щоб звести кінці з кінцями.

Ви працюєте, щоб задовольнити ваші бажання. Але знайте, що це замкнуте коло - чим більше грошей, тим більше хочеться і тим більше ви працюєте, щоб отримати ще більше. Треба зуміти в один момент запитати себе: «А чи дійсно мені так потрібна та чи інша річ, наприклад, нова машина?» І заради цього ви готові пропустити перший танцювальний виступ вашої доньки або спортивне змагання вашого сина?

Дозвольте мені розповісти дещо, що реально допомогло мені зберегти і пам'ятати про те, що головне в моєму житті. І він почав пояснювати свою теорію «тисячі кульок»:

- Дивіться, в один прекрасний день я сів і підрахував. В середньому людина живе 75 років. Я знаю, деякі живуть менше, інші більше. Але живуть приблизно 75 років. Тепер я 75 множу на 52 (кількість тижнів в році) і виходить 3900 - стільки тижнів у вас в житті. Коли я задумався про це, мені було п'ятдесят п'ять.

Це означало, що я прожив уже приблизно 2900 тижнів. І в мене залишалося тільки 1000. Тому я пішов у магазин іграшок та купив там 1000 невеликих пластикових кульок. Я засунув їх усі в одну прозору банку. Після цього щотижня я витягав і викидав одну кульку. І я помітив, що коли я робив це і бачив, що кількість кульок зменшується, я став звертати більше уваги на справжні цінності свого життя.

Немає сильнішого засобу, ніж дивитися, як зменшується кількість відпущених тобі днів! Тепер, послухайте останню думку, якою я хотів би поділитися сьогодні з вами, перед тим як обійняти мою кохану дружину і

сходити з нею на прогулянку. Цього ранку я витягнув останню кульку з моєї банки... Я ні про що не шкодую. Було приємно з вами поговорити, але мені потрібно поспішати до моєї сім'ї. Сподіваюся, ще почуємось!..

Я задумався. Дійсно, було про що подумати. Я планував ненадовго змотатися сьогодні на роботу - потрібно було доробити проект. А потім я збирався з колегами по роботі сходити в клуб.

Замість усього цього я піднявся наверх і розбудив мою дружину ніжним поцілунком.

- Прокидайся, мила. Поїдемо з дітьми на пікнік.

- Дорогий, що трапилось?

- Нічого особливого, просто я зрозумів, що ми давно не проводили разом вихідні. І ще, давай заїдемо в магазин іграшок. Мені потрібно купити пластикові кульки...»

Питання для обговорення:

Який сенс цієї притчі?

Чому чоловік змінив своє ставлення до часу?

Висновок ведучого:

«Хай кожен наступний день буде для вас подарунком. Приймайте його з вдячністю і даруйте близьким і коханим тепло і радість».

Аналіз притчі «Янгол та бізнесмен» (10 хв.)

Слово ведучого:

«В останні хвилини життя людина починає по-новому цінувати час. Як кажуть: «Перед смертю не надихаєшся». Тому пропоную Вам прослухати ще одну притчу про ціну часу.

Один бізнесмен, заробив в своєму бізнесі три мільйона доларів. Він вирішив, що візьме собі рік відпочинку від бізнесу і поживе в розкоші, яку міг собі дозволити, завдяки своєму багатству. Але не встиг він прийняти це

рішення, як до нього спустився Янгол Смерті. Будучи професіоналом у сфері торгівлі, наш бізнесмен вирішив викупити у Янгола Смерті час на життя.

Багач робить пропозицію: «Дай мені три дні життя і я віддам тобі третину свого багатства, один мільйон доларів золотом». Янгол відмовився. «Добре, залиши мені два дні життя і я віддам тобі дві третини свого багатства, два мільйона доларів золотом», - попросив багач. Янгол знову відмовив. «Дай мені хоча б один день, щоб насолодитися красою землі та побути певний час зі своєю сім'єю, яку я так довго не бачив, і я віддам тобі все що маю. Три мільйона золотих доларів». Але Янгол був неприступний.

Тоді бізнесмен попросив у Янгола трошки часу, щоб написати прощальну записку. Це бажання Янгол задовольнив. «Правильно використовуйте свій час, що відведений вам для життя! – писав він. Я не зміг купити навіть годину життя за три мільйона золотих доларів. Перевірте, прислухайтеся до свого серця, чи всі речі, що вас оточують мають дійсну цінність».

Питання для обговорення:

Чому Янгол двічі відмовив бізнесмену?

Може, він образився, що той йому давав мало грошей?

Чому вчить ця притча?

Що означає вислів «правильно використовуйте час»?

Висновок ведучого:

«Правильне використання часу – оптимальний його розподіл, коли є час для сього: для праці, для відпочинку, для родини».

Аналіз притчі «Минуле, сьогодні та майбутнє» (10 хв.)

Слово ведучого:

«Деякі люди зосереджені насамперед на минулому, деякі – на майбутньому, а деякі – на сьогодні (принцип «тут і тепер»). Тому пропоную Вам прослухати притчу про минуле, теперішнє та майбутнє.

Три мудреці посперечалися про те, що важливіше для людини – її минуле, сьогодні чи майбутнє. Один з них промовив: «Моє минуле робить мене тим, хто я є; я вмю те, чому я навчився в минулому. Я вірю в себе через

те, що мені добре вдавалися ті справи, за які я раніше брався. Мені подобаються люди, з якими мені раніше було добре. От дивлюся я зараз на вас, бачу ваші посмішки і очікую ваших заперечень, бо ми вже не раз сперечалися, і я вже знаю, що ви не звикли погоджуватися з будь-чим без обговорень».

«А з цим неможливо погодитись, – промовив другий мудрець, – якби ти був правий, людина була б приречена, як павук, сидіти день у день в павутинні своїх звичок. Людину створює її майбутнє. Байдуже, що я знаю чи вмію! Сьогодні я буду вчитися тому, що знадобиться мені в майбутньому. Моє припущення про те, яким я хочу стати через два роки, куди більш реальне, чим мої спогади про те, яким я був два роки тому, тому що мої дії зараз залежать не від того, яким я був, а від того яким я збираюся стати. Мені подобаються люди, несхожі на тих людей, яких я знав раніше. А розмова з вами цікава не через звичку сперечатися, а через передчуття захоплюючої боротьби та несподіваного напрямку думок».

«Друзі мої, ви зовсім забули, – в розмову вступив третій мудрець, – що минуле і майбутнє існують лише в наших думках. Минулого вже немає. Майбутнього ще немає. І незалежно від того, згадуєте ви минуле чи мрієте ви про майбутнє, дієте ви лише в сьогоднішній день. Тільки в сьогоднішній день можливо щось змінити в своєму житті – ні минуле, ні майбутнє нам не підвладне. Тільки в сьогоднішній день можна бути щасливим: спогади про минуле щастя – сумні, очікування майбутнього щастя – тривожні!»

Питання для обговорення:

З ким з мудреців ви погоджуєтесь?

Що з минулого ви б взяли з собою в майбутнє?

Що для вас означає «бути щасливим зараз»?

Висновок ведучого:

«Дійсно, людина повинна виносити уроки з минулого, але не зациклюватися на ньому. Недаремно кажуть: «Дурна людина не вчиться навіть на власних помилках, розумна вчиться на них, а мудра – на чужих помилках».

10.4. Підбиття підсумків заняття (10 хв)

Підсумовування (5 хв.):

Ведучий пропонує учасникам по черзі висловити свої враження від заняття.

Заповнення оцінювальної анкети (5 хв.)

Ціль: отримати зворотний зв'язок від учасників про заняття.

Необхідні матеріали: оцінювальна форма заняття (Додаток 1).

Хід проведення:

Ведучий роздає кожному учаснику оцінювальну форму заняття (Додаток

1). Учасники заповнюють оцінювальну анкету і здають її ведучим.

Після чого заняття вважається закритим.

ЗАНЯТТЯ 11. САМОВДОСКОНАЛЕННЯ

Ціль заняття: сформувати усвідомлення самовдосконалення як шляху досягнення життєвих цінностей.

Завдання:

- інформувати учасників про особливості самовдосконалення;
- сприяти розумінню ефективних шляхів самовдосконалення;
- сприяти позитивній мотивації учасників на подальше проходження Програми.

Тривалість: 90 хв.

План заняття:

	Пункт плану	Опис	Час
11.1	Вступна частина	Повідомлення ведучих. Огляд заняття	5 хв.
11.2	Знайомство	Вправа «Інтерв'ю»	10 хв.
11.3	Основна частина	Мозковий штурм «Самовдосконалення - це...»; обговорення притч	65 хв.
11.4	Підбиття підсумків заняття	Підсумовування, заповнення оцінювальної анкети	10 хв.

План-конспект заняття

11.1. Вступна частина (5 хв)

Повідомлення ведучого. Огляд заняття (5 хв.)

Ціль: ознайомити учасників із структурою заняття, представити тему, зробити короткий її огляд.

Хід проведення:

Ведучий вітає учасників групи.

Далі ведучий коротко проводять огляд заняття, оголошуючи його тему, цілі та завдання, а також зазначають основні поняття, коротко коментують план проведення:

«На сьогоднішньому занятті ми з вами розберемося, що таке самовдосконалення і чому воно потрібно у житті. Якщо коротко, самовдосконалення – це розвиток своїх здібностей та талантів».

11.2. Знайомство (10 хв.)

Вправа «Інтерв'ю» (10 хв.)

Ціль: підвищити рівень життєвого оптимізму, створити позитивний настрій, налаштувати учасників на роботу.

Хід проведення:

Ведучий пропонує учасникам розбитися на пари та провести взаємне інтерв'ю на тему «Які шляхи самовдосконалення ви обираєте у житті». Наприкінці бажаючі можуть поділитися власними історіями з життя.

Мозковий штурм «Самовдосконалення – це...» (10 хв.)

Слово ведучого:

«Кожен з вас по різному розуміє самовдосконалення, тому пропоную кожному з вас завершити речення «Самовдосконалення – це...».

Питання для обговорення:

- Чи легко було виконувати вправу?
- Можливо, комусь було важко? Що заважало?
- Які емоції виникали у процесі презентації власного розуміння самовдосконалення?

Аналіз притчі «Камінь» (15 хв.)

Слово ведучого:

«Часто ми прагнемо негайно отримати позитивний результат, і якщо цього не відбувається, впадаємо у відчай. Пропоную вам прослухати притчу про старого та камінь.

Один літній чоловік мав дуже слабке здоров'я. Одного разу він почув, як Бог наказує йому штовхати величезний камінь на своєму подвір'ї. День у день, місяць у місяць, рік у рік штовхав він цей камінь. Настав день, коли сатана прийшов до нього і спитав, наскільки далеко він пересунув камінь, штовхаючи його щодня.

- Ні на дюйм, - відповів старий. - Я взагалі його не зсунув.

- Ну ти й невдаха, - відказав йому диявол. - Бог ніколи не казав тобі штовхати цей камінь. Якби Він повелів би це тобі, то ти давно би вже зсунув його з місця.

Старий подумав над тим, що сказав йому диявол, і звернувся до Бога з питанням, чому він штовхав камінь упродовж багатьох років, але так і не зсунув його.

- Я ніколи не казав тобі зсунути камінь, - мовив Бог. - А тільки просив його штовхати. І поглянь, як завдяки цьому послухові ти змінився. Ти був таким слабим і хворим, коли отримав від мене наказ. А тепер ти сильний і здоровий. Ти дуже змінився. Можливо, ти не зміг би пересунути камінь, але це може зробити я. І своїми зусиллями ти вправлявся у вірі».

Питання для обговорення:

Яка мораль цієї притчі?

В чому полягав сенс штовхання каменю людиною?

Висновок ведучого:

«Чи був рух у тому, що він робив? Ні. Чи був поступ? Так. Не плутаймо рух з поступом у своєму житті. Вони можуть відбуватися одночасно. Тільки через те, що ми не бачимо руху, не думаймо, що немає поступу».

Аналіз притчі «Гусак і гусінь» (10 хв.)

Слово ведучого:

«Часто ми вважаємо, що не маємо жодних здібностей, які можна розкрити. Пропоную вам прослухати притчу про гусака та гусінь.

Пішов Гусак у город дивитися, чи все там гаразд. Зирк - а на капусті хтось сидить.

- Ти хто? - питає Гусак.

- Гусінь.

- Ти не маєш крил! - зауважив Гусак. - Як же ти літаєш?

- А я не літаю, - зізналася Гусінь. - Я тільки повзаю.

- Хочеш, я навчу тебе літати? Це зовсім не важко, якщо ти здібна, то швидко навчишся.

Гусениця охоче згодилася. Заняття почалися наступного дня.

- Оце земля, це - небо. Якщо ти повзаєш по землі, то просто повзаєш, а якщо повзаєш по небу, то вже не повзаєш, а літаєш.

Так розповідав Гусак. Він добре тямив у теорії.

З-під капусти визирнула чиясь голова:

Вони училися щодня з ранку до полудня. А Гусінь на уроках плела павутину і обмотувала себе, поки не перетворилася на якусь воскову лялечку.

- Так діла не буде, - зробив їй зауваження Гусак. - Тепер я бачу що ти ніколи не літатимеш. .

Але одного разу, прийшовши на заняття, Гусак не застав Гусені.

- А де Гусениця? - запитав Гусак. - Вона занедужала?

- Вона полетіла, - сказав Черв'як. - Он бачите того метелика?

Питання для обговорення:

Яка мораль цієї притчі?

Чому Гусінь нарешті полетіла?

Висновок ведучого:

«Кожній людині дано здібності, що відповідають її призначенню. Найголовніше - не прагнути до чужого призначення, а розкрити власне. Завдання мудрого вчителя - допомогти розпізнати його».

Аналіз притчі «Яйце, морквина та кава» (10 хв.)

Слово ведучого:

«В екстремальних ситуаціях людина може поводити себе по-різному: одна мобілізується і розкриває свої найкращі якості, інша - навпаки. Пропоную вам прослухати притчу про яйце, морквину і каву.

Прийшла дочка до батька і каже:

- Батько, я втомилася, у мене таке важке життя, я не бачу в ньому ніякого сенсу! У мене постійно труднощі і проблеми ... Я весь час пливу проти течії .. У мене просто немає більше сил !!! ... Що мені робити ???

Батько замість відповіді поставив на вогонь три однакові каstrулі з водою, в одну кинув моркву, в іншу поклав яйце, а в третю насипав каву. Через деякий час він вийняв з води моркву і яйце, і налив в чашку кави з третьої каstrулі.

- Що змінилося? - Запитав він дівчину.

- Яйце і морква зварилися, а зерна кави розчинилися у воді. - Відповіла вона.

– Ні, дочка моя, це лише поверхневий погляд на речі.

Подивися – тверда морква, побувавши в окропі, стала м'якою. Крихке і рідке яйце стало твердим. Зовні вони не змінилися, вони лише змінили свою структуру під впливом однакових несприятливих обставин – окропу. Теж саме відбувається і з людьми – сильні зовні можуть розклеїтися і стати слабкими, тоді як крихкі і ніжні лише затвердіють і зміцніють.

– А кава? – Запитала дочка.

– О! Це найцікавіше! Кава повністю розчинилась в новому ворожому середовищі і змінила її – перетворивши окріп в чудовий ароматний напій.

Питання для обговорення:

Яка мораль цієї притчі?

З якою людиною ідентифікується морква, з якою – яйце, з якою - кава?

Висновок ведучого:

«Є особливі люди, які не змінюються під тиском обставин – вони самі змінюють обставини і перетворюють їх на щось нове і прекрасне, отримуючи користь і знання з будь-якої, навіть найбільш несприятливої ситуації. Я хочу, щоб ви припинили вести себе як “морквини”, згадали про те, що ви люди, щастя яких – у її власних руках! Будьте як кава. Мінняйте обставини, а не себе!!!»

Аналіз притчі «Жабеня» (10 хв.)

Слово ведучого:

«Часто ми слухаємо людей, які переконують нас, що ми не зможемо досягти мети. Пропоную вам прослухати притчу про жабеня, яке перемогло у змаганні.

Жили маленькі жабенята. Вони організували змагання з бігу. Завданням було зібратися на вершину башти. Зібралось багато охочих, щоб подивитися ці змагання та посміятися з учасників. Змагання розпочалися...

Правда, ніхто з присутніх не вірив в те, що жабенятам вдасться забратися на вершину башти. Звідусіль можна було почути: «Це дуже складно!!! Вони ніколи не заберуться на верх...Адже башта дуже висока». Маленькі жабенята почали падати один за одним...За виключенням тих, у

кого відкрилося друге дихання. Вони піднімалися все вище і вище. Натовп весь час кричав: «Дуже важко!!! Ніхто з них не зможе дістатися вершини».

Жабенята втомилися і попадали. Тільки одне жабеня піднімалося все вище і вище...Приклавши всі зусилля, подолавши усі труднощі жабеня дісталось вершини!!! І перемогло. Тоді решті жабенят захотілося дізнатися, як йому це вдалося зробити, звідки черпав він свої сили? Виявилось – переможець був глухий!!!»

Питання для обговорення:

Яка мораль цієї притчі?

Чому одне жабеня перемогло, а інші - ні?

Висновок ведучого:

«Ніколи не слухай людей, що намагаються посіяти сумніви в твоїй душі, намагаються передати свій песимізм і негативний настрій. Вони відбирають у тебе твої найзаповітніші мрії і бажання. Не забувай про силу думки і слова. Завжди вір в себе і в свої сили!!! Ти зможеш!!!»

Аналіз притчі «Олівець» (10 хв.)

Слово ведучого:

«Людину можна порівняти з олівцем: тебе періодично «підстругують», ти залишаєш за собою слід і головне те, що у тебе всередині. Пропоную вам прослухати притчу про олівець.

Малюк дивлячись, як бабуся пише листа запитав:

«Ти пишеш про те, що відбувається з нами? А може ти пишеш про мене?»

Бабуся посміхаючись відповідає онуку: «Так, дійсно я пишу про тебе. Але головне не те, що я пишу, а чим я пишу. Я хотіла б, щоб ти коли виростеш, став таким, як цей олівець». Малюк зацікавлено дивиться на олівець і нічого не помічає особливого. Олівець – точно такий як інші...

- Все залежить від того, як дивитися на речі. Цей олівець має п'ять якостей, необхідних для тебе, якщо ти хочеш прожити все життя у злагоді з собою і світом.

По–перше: щоб писати, доводиться час від часу підстругувати олівець. Ця операція трохи болюча для нього, але потім олівець пише тонше. Отже, умій перетерпіти біль, пам'ятаючи, що станеш кращим і благороднішим.

По–друге: якщо користуватися олівцем, завжди можна витерти резинкою те, що вважаєш помилковим. Пам'ятай, що змінювати себе – не завжди погано. Це єдиний спосіб йти правильним шляхом.

В–третіх: в олівці має значення не дерево, з якого він зроблений, не його форма, а графіт, що знаходиться всередині. Тому завжди думай про те, що відбувається в твоїй душі.

Вчетверте: олівець завжди залишає за собою слід. Так і ти залишаєш свої сліди своїми вчинками, тому обдуманим має бути кожен твій крок».

Питання для обговорення:

Яка мораль цієї притчі?

В чому людина подібна до олівця?

Висновок ведучого:

«Через труднощі відбувається розвиток людини. Для цього інколи потрібно змінювати себе. Насамперед треба думати про те, що відбувається в душі. Кожна людина залишає сліди своїми вчинками, тому обдуманим має бути кожен твій крок».

12.4. Підбиття підсумків заняття (5 хв.)

Підсумовування (5 хв.):

Ведучий пропонує учасникам по черзі висловити свої враження від заняття.

Заповнення оцінювальної анкети (5 хв.)

Ціль: отримати зворотний зв'язок від учасників про заняття.

Необхідні матеріали: оцінювальна форма заняття (Додаток 1).

Хід проведення:

Ведучий роздає усім учасникам оцінювальну форму заняття, розміщену у Додатку 1. Учасники заповнюють оцінювальну форму і здають її ведучому. Після чого заняття вважається закритим.

ЗАНЯТТЯ 12. БАТЬКІВЩИНА

"Моя Батьківщина - Україна"

Ціль заняття: сформувати усвідомлення Батьківщини як важливої життєвої цінності.

Завдання:

- інформувати учасників про цінність Батьківщини для кожної людини;
- сприяти розумінню її важливості для формування самоідентичності особистості;
- сприяти позитивній мотивації учасників на подальше проходження Програми.

Тривалість: 90 хв.

План заняття:

	Пункт плану	Опис	Час
12.1	Вступна частина	Повідомлення ведучих. Огляд заняття	5 хв.
12.2	Знайомство	Вправа «Звідки я родом»	10 хв.
12.3	Основна частина	Мозковий штурм «Батьківщина - це...»; обговорення притч	65 хв.
12.4	Підбиття підсумків заняття	Підсумовування, заповнення оцінювальної анкети	10 хв.

План-конспект заняття

12.1. Вступна частина (5 хв)

Повідомлення ведучого. Огляд заняття (5 хв.)

Ціль: ознайомити учасників із структурою заняття, представити тему, зробити короткий її огляд.

Хід проведення:

Ведучий вітає учасників групи.

Далі ведучий коротко проводять огляд заняття, оголошуючи його тему, цілі та завдання, а також зазначають основні поняття, коротко коментують план проведення:

«На сьогоднішньому занятті ми з вами розберемося, що означає для вас слово «Батьківщина» і чому вона є важливою для кожної людини».

Можна вибрати друга і по духу брата,

Та не можна рідну матір вибирати.

Можна все на світі вибирати, сину,

Вибрати не можна тільки Батьківщину (Василь Симоненко).

12.2. Знайомство (10 хв.)

Вправа «Звідки я родом» (10 хв.)

Ціль: підвищити рівень обізнаності про учасників групи, створити позитивний настрій, налаштувати учасників на роботу.

Хід проведення:

Ведучий пропонує учасникам розповісти про свою «малу Батьківщину», звідки вони родом (місто, село тощо). Наприкінці бажаючі можуть поділитися інформацією про походження свого міста чи села та власними історіями з його життя.

Мозковий штурм «Батьківщина – це...» (10 хв.)

Слово ведучого:

«Кожен з вас по різному розуміє поняття «Батьківщина», тому пропоную кожному з вас завершити речення «Батьківщина – це...».

Питання для обговорення:

- Чи легко було виконувати вправу?
- Можливо, комусь було важко? Що заважало?
- Які емоції виникали у процесі презентації поняття «Батьківщина»?

Аналіз притчі «Чужі та свої» (15 хв.)

Слово ведучого:

Пан був не з родовитих, але зі шкіри пнувся, щоб виглядати не гірше за своїх сусідів та задніх не пасти. Коли збирався кудись, то давав наказ візникові запрягати карету доконче двома парами коней.

І треба ж було в дорозі трапитися лихові - колесо втрапило у рівчак і загрузло. Як не шмагав коней візник, а зрушити з місця не міг. Побіг він тоді до ближчої хати просити допомоги.

Подивився на пригоду селянин-хлібороб та й мовив:

- Накажіть випрягати ваших коней, пане!

Що ж залишалося робити багачеві? Мусив дати знак візникові, щоб той послухався чоловіка.

А господар пішов до хліва і вивів двох своїх хліборобських коней. Напружилися його гривастенькі, аж повиступали у них жили. Раз шарпонули, вдруге - і викотили карету на рівне місце.

Пан стояв збоку, порівнюючи своїх коней-красенів із господаревими, та так нічого й не міг зрозуміти. У його племінних скакунів шерсть аж вилискує, м'язи так і грають. А селянські - ледве на ногах стоять, зморені тяжкою працею.

- Дивно мені, чоловіче, - розмірковував уголос пан. - Моїми рисаками вся губернія милується, ні в кого таких нема. А не можуть вони четверо того зробити, що дві твої шкапи.

- Е, не кажіть, пане, - усміхнувся селянин. - У вас звідки коні?

- Оцей з Голландії, - показав пальцем пан. Говорив він навмисне повільно, щоб дати можливість помилуватися дорогим придбанням.

- Оцей жеребець арабський, а той - наш, орловська порода...

- Отже, бозна-звідки. Не розуміються вони між собою: чужі! - висловив свою думку хлібороб. - Кожен із них хоче на іншого роботу звалити. А в мене коні місцеві: батько і син в одній упряжці. Тягнуть наввипередки, бо шкодують один одного...

Питання для обговорення:

Яка мораль цієї притчі?

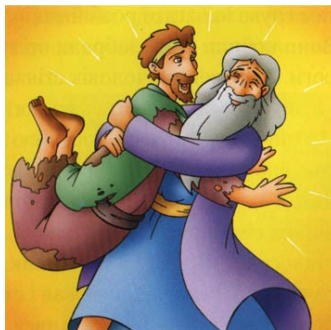
В чому місцеві коні відрізнялися від іноземних?

Висновок ведучого:

Рідною є для нас та земля, де ми народилися. Цю землю не вибирають, як не вибирають своїх батьків. Це скарби, даровані Богом.

Аналіз притчі «Сини на чужині» (20 хв.)

Слово ведучого:

В одного батька було п'ятеро синів. Всі вони жили разом у гірському палаці.

Старший син був слухняний, а четверо молодших – не дуже. Батько попереджував їх про небезпечність гірської річки, та вони не слухали. Він просив не наближатися до берега і в жодному випадку не заходити у воду, щоби їх не змило потоком. Але спокуса була великою.

З кожним днем четверо неслухняних синів насмілювалися підходити все ближче і ближче до річки, поки один із них не вирішив, врешті-решт, дотягнутися до води.

– Тримайте мене, аби я не впав, – сказав він, і брати міцно вчепилися в нього. Та не встиг він торкнутися води, як впав; шаленим потоком його винесло на швидку течію, а разом із ним і всіх решту.

Ріка несла їх, жорстоко біла в каміння, перекидала через пороги, заливала хвилями. Їхні крики про допомогу не пробивалися крізь страшний гуркіт води. Як не старалися брати дістатися ближче до берега, проти могутніх ударів стихії вони були безсилями. Після довгих годин безплідної боротьби скорились течії. Врешті річка викинула їх на плесо в чужому похмурому краю, дуже далеко від дому.

В тій країні мешкали дикі люди. Тож брати не могли відчувати себе у безпеці, як у палаці свого батька. Холодні вітри продували пустище наскрізь. Там було не так тепло, як на батьківщині. За межами долини виднілися похмурі скелі. Країна, яку вони покинули, була гостинною, а ця – ні. Хоча і не знали, де опинилися, в одному були впевнені – не для того вони з'явилися на світ, аби жити в такому непривітному місці.

Брати довго лежали на березі, все ще приголомшені тим, що впали у річку, і не мали уяви, куди тепер іти. Через якийсь час набралися мужності і знову увійшли у воду, сподіваючись вброд піднятися проти течії. Але броду не було. Тоді вони спробували пройти по березі, та заважали кручі. Обійти теж не могли, бо не знали дороги додому. Врешті, розпалили вогнище і сіли біля вогню.

– Потрібно було слухатися батька, – зізнались один одному. – Нас віднесло занадто далеко.

З часом вони навчилися жити в чужій країні. Харчувалися горіхами і робили одяг зі шкір тварин. Братів переповнювала рішучість не забути батьківщини і не втратити надії на повернення. Кожен день вони здобували їжу і будували намет. А ввечері сідали біля вогню і згадували батька і старшого брата. Всі четверо дуже за ними сумували.

Але якось один із братів не прийшов до вогнища. Вранці його побачили в долині, де жили дикуни. Там він будував хижу з тростини і глини.

– Набридли мені наші розмови, – сказав братам. – Який толк все згадувати і згадувати одне і те ж? Тут не так вже і погано. Побудую собі гарний будинок і оселюся у ньому.

– Але ж це не наша батьківщина, – заперечили інші.

– Так, але, якщо не згадувати що було, то ця країна нічим не гірша нашої ...

– А як же батько?

– А що батько? Він далеко. З якого дива я маю вічно сидіти і чекати, коли він прийде? В мене з'являться нові друзі, заживу по-новому. А батько як прийде, то прийде... Але з моря погоди не чекатиму.

І троє братів, нічим не переконавши будівничого хижі, пішли геть. Вони продовжували збиратися біля вогнища, згадувати про батьківщину і мріяти про повернення.

Через кілька днів і другий син не прийшов до вогнища. Вранці і його виявили в долині: він уважно спостерігав за хижкою іншого брата.

– Яка мерзота! – сказав він їм, ледве вони підійшли. – Наш брат – повний негідник. Ганьбить нашу сім'ю. Подумати тільки, до чого докотився! Як можна будувати будинок, забувши про нашого батька?

– Він не добре себе повів – погодився наймолодший, – але і ми накоїли діл. Порушили волю отця! Бо полізли в річку, не слухаючись його застережень.

– Можливо, ми раз чи два помилились, але в порівнянні з цим, що у хижі, просто святі. Батько простить наш учинок, а його покарає.

– Ходімо, – покликали його, – повернімося до нашого вогнища.

– Ні, я слідкуватиму за братом. Хтось же має запам'ятати всі його гріхи, щоби розповісти батькові.

І два брати відійшли, залишивши в долині будівельника і наглядача моралі.

Вони, як і раніше, сиділи вечорами біля вогнища, підбадьорюючи один одного, і згадували про батьківщину. Але ось одного разу вранці молодший син, прокинувшись, побачив, що залишився один.

Він пішов шукати брата і зустрів його біля річки – той перевертав і складав каміння.

– Інакше нічого не вийде, – пояснив, не відволікаючись від свого заняття. – Батько не прийде за мною. Маю сам знайти його. Я його засмутив. Порушив його волю. Я не виправдав його надій, і в мене тепер тільки одна можливість: зроблю камінний насип вверх по річці і ним повернуся в оселю батька. Буду вкладати камінь за каменем, поки не зможу пройти до палацу по суші. Коли батько побачить, як я старався, як наполегливо працював, йому більше нічого не залишиться, як відкрити двері і прийняти мене.

Останній з братів не знав, що і сказати. Він самотньо повернувся до вогнища. Якимось почув позаду себе знайомий голос:

– Батько прислав мене, щоби повернути тебе додому.

Молодший син оглянувся і побачив свого найстаршого брата.

– Ти прийшов за нами! – радо вигукнув. Брати обнялися.

– А де ж решта братів? – запитав старший.

– Один поставив тут будинок. Інший наглядає за ним. А третій буде насип уздовж ріки.

І первенець пішов шукати своїх братів. Спочатку він спустився в долину до хижі з тростини.

– Іди геть, чужаче! – закричав його брат у вікно. – Тебе тут не чекають!

– Я прийшов, щоби відвести тебе додому.

– Ну так, аякже! Ти прийшов відібрати мій замок!

– Це не замок, – заперечив первородний. – Це халупа.

– Це замок! Найкращий у всій долині! Я збудував його своїми руками.

Так що йди геть. Не бачити тобі мого замку.

– Ти що, забув про дім свого батька?

– В мене немає батька.

– Ти народився у палаці в далекій країні, де завжди тепло і повно квітів. Але не послухався батька і потрапив сюди, в чужі краї. Я прийшов, щоби забрати тебе додому.

Брат пригледівся через вікно на первородного, з трудом впізнаючи його. Але пауза тривала недовго, бо дикуни теж підбігли до вікна.

– Йди геть, нахабо! – закричали вони. – Це не твій дім!

– Правильно, – відповів первенець, – але і не ваш.

Брати знову зустрілися поглядами. І знову будівничий хижі відчув укол у серце, але дикунам він вже довіряв більше.

– Йому просто потрібен твій замок! – закричали вони. – Прожени його!

І він прогнав свого старшого брата.

Первородний пішов шукати наступного. Далеко йти не прийшлося. Біля хижі, на виду в дикунів, сидів брат, який винуватив першого. Побачивши, що наближається найстарший, він закричав:

– Як добре, що ти прийшов подивитися на гріхи нашого брата! Ти знаєш, що він відмовився навіть згадувати про наш палац? Мені тут все відомо про його справи. Покарай його! Він це заслужив! Розберися з гріхами нашого брата!

Первенець м'яко сказав:

– Спочатку нам потрібно розібратися з твоїми гріхами.

– З моїми гріхами?

– Так, ти порушив волю батька.

Неслухняний син посміхнувся і махнув рукою.

– Та що там мої гріхи. Он де грішник, – заявив він, вказуючи на хижу. Дай мені розповісти про дикунів, які...

– Краще розкажи мені про себе.

– За мене не хвилюйся. Я покажу тобі, кому тут потрібна допомога, – мовив він, кидаючись до хижі. – Підійдемо разом і заглянемо у вікно. Бо мене він ніколи не помічає... – І побіг до хижі, навіть не зауваживши, що найстаршого за позадю немає.

Тоді первородний повернув до річки. Там він побачив молодшого з братів – той вкладав у воді каміння.

– Батько прислав мене, аби забрати тебе додому. – Той навіть не повернувся:

– Ніколи мені тут патякати. Працювати потрібно!

– Батько знає, що ти впав тоді. Але він простить...

– Можливо і так, – перебив його брат, намагаючись не послизнутися в бурхливому потоці, – але я маю дістатися до палацу. Я мушу збудувати дорогу по річці. Спочатку покажу йому, що заслуговую його милість. А потім попрошу у нього прощення.

– Він вже простив тебе... Я відведу тебе вгору по річці. Бо ніколи не зможеш добудувати свій насип. Річка дуже довга. Для тебе це не під силу. Батько прислав мене, щоби повернути тебе додому. І в мене вистачить сил.

Вперше укладач каміння підняв погляд:

– Як ти посмів говорити про нього так нешанобливо! Мій батько не може простити занадто легко. Я згрішив. Учинив великий гріх! Він звелів нам не наближатися до річки, а ми порушили його волю. Я великий грішник. І тепер мені прийдеться прикласти багато праці для того, щоб отримати прощення.

– Ні, брате мій, для прощення тобі не потрібні великі зусилля. Потрібна велика благодать. Відстань від тебе до палацу нашого батька величезна. Тобі не вистачить ні сил, ні каміння, щоби вимостити собі шлях. Тому батько послав мене. Він хоче, щоб я повернув тебе додому.

– Кажеш, я не зможу? Кажеш, не вистачить сил? Та ти поглянь на мою працю! Подивися на це каміння! Я вже можу зробити п'ять кроків.

– Але тобі потрібно зробити п'ять мільйонів кроків!

Молодший син сердито поглянув на старшого брата:

– Я зрозумів, хто ти. Ти – породження пекла. Бо намагаєшся спокусою відвернути мене від моєї священної праці. Геть від мене, зміюко!

І він кинув у брата камінь, який приготував для свого насипу.

– Єретик! – гукав будівничий насипу. – Йди геть! Мене ніхто не зупинить. Я побудую насип, постану перед батьком, і йому прийдеться простити мене. Я завоюю його приязнь. І заслужу його милість.

Первородний захитав головою:

– Завоювати приязнь неможливо. Заслужена милість – це не милість взагалі. Прошу тебе, дозволь відвести тебе додому.

У відповідь полетів ще один камінь. Тоді первенець повернувся і відійшов.

Наймолодший брат очікував його біля вогнища.

– Вони не прийдуть?

– Ні. Один воліє насолоджуватися, другий – осуджувати, а третій – працювати. Ніхто з них не захотів повернутися до нашого Батька.

– То вони залишаться тут?

Старший брат повільно похитав головою:

– На якийсь час.

– А ми повертаємося до батька? – Запитав наймолодший.

– Так.

– Він простить мене?

– А навіщо тоді посилав би мене?

Старший брат узяв на свою спину молодшого, і так почалося їхнє повернення додому.

– Я звеселяю себе сам, – вирішив перший.

– Я порівнюю себе з тобою, – розсудив другий.

– Я сам спасаю себе, – зробив висновок третій.

– Я довіряю себе тобі, – постановив четвертий.

Питання для обговорення:

Яка мораль цієї притчі?

Чому лише четвертий син повернувся до батька?

Висновок ведучого:

У кожного з братів була можливість повернутися з найстаршим додому. Перший відмовився, надавши перевагу своїй халупі. Другий відмовився, вирішивши записувати всі помилки свого брата, замість того, щоби визнати власні. Третій відмовився, бо думав, що важка праця краща за щире каяття. А четвертий погодився жити з почуттям вдячності, а не провини.

Аналіз притчі «Де народився, там і згодився» (10 хв.)

Слово ведучого:

Жив чоловік там, де народився. І ось захотілося йому поглянути на біле світло, знайти райську країну, де всім живеться весело і багато.

Вирушив Він за тридев'ять земель. Прибув у країну, яку мріяв і став там жити.

Жилося йому там не гірше, ніж у рідних краях, а в чомусь може й краще. Місця там були гарні, хороми прекрасні, одяг носив він царські, за столами сидів багатими.

Але для щастя йому завжди чогось не вистачало.

Просила його душа, про щось, але зрозуміти Він її не міг і не знав, чого йому не дістає в тридев'ятому царстві.

Якось місячної ночі не спалося йому, думи думалися, відповіді на запитання всі шукалися, та в душі своїй хотілося розібратися.

Раптом чує Він тихий, сріблястий звук дзвіночка. Прислухався.

- «Ба! Так, це ж не дзвіночок! Це ж голос чийсь!» – осяяло Його. Ще краще став прислухатися до цих звуків:

- "Де народився - там згодився", - співав тонкий сріблястий голосок.

Замислився чоловік над словами цієї невігадливої пісеньки. І зрозумів Він, що це його рідна Земля до себе кличе, душі предків про себе нагадують.

Затужила людина по отчій землі, але покинути свій будинок, хороми прекрасні не могла.

А туга все довше і більше. Хороми стали бачитися не такими прекрасними, як найменший будинок у рідній стороні; одягу не такі царські, як звичайне лахміття, що носив у рідній стороні; столи не такі багаті і не такі смачні, як були пироги в рідному домі його.

Нічого не хотілося йому з тих пір, крім рідної землі, де могилка його матінки рідної та батька його, де росте горобина їм посажена, де стоїть будинок, ним збудований.

Чоловік кинув тридев'яте царство багате, країну цю райську, і вирушив туди, куди кликала його душа, у рідний бік.

І задзвеніли радісним дзвінком голосу в душі його, і Сонце яскраво освітлювало його шлях, і дорога, наче кликала за собою, а серце радісно билось, як птах, тремтячи в грудях його, немов передчуваючи Щастя, яке не купиш ні за які багатства світу.

Це був шлях на Батьківщину, дорога до самого себе!

Питання для обговорення:

Яка мораль цієї притчі?

Чому людині було недобре на чужині?

Висновок ведучого:

Як не було добре на чужині, а вдома все ж таки краще.

Аналіз притчі «Блудний син» (10 хв.)

Слово ведучого:

У чоловіка було два сини. Молодший з них сказав батькові: «Дай мені, тату, цю частину маєтку, яка мені належить у спадок!».

Батько поділив маєток і роздав синам те, що їм належало.

Невдовзі молодший син забрав все, що йому було розподілено, і подався до далекого краю. Там він жив марнотратно і розтратив там весь

маєток. Якраз тоді наступив у цьому краї великий голод і молодший син, залишившись без драхми, почав бідувати.

Щоб не померти з голоду, молодший син найнявся пасти свиней у одного господаря цього бідового краю. Він голодував, бо йому не дозволяв господар їсти навіть того, що їли свині чи залишали у кориті.

Тоді він, голодуючи і терплячи муки свинопаса, згадав про свого рідного батька, згадав, що його батько живе заможнo, тримає наймитів, має хліба надмір, брат його не страждає так, як він – молодший син – тут у чужому краї з голоду гине.

Міркуючи так, молодший син вирішив: «Залишу цей край і піду до батька свого й скажу йому: «Згрішив я, отче, проти неба та проти тебе. Не достойний я вже зватися сином твоїм. Прийми мене, як одного із своїх наймитів».

Ось із таким планом в голові молодший син рушив до батька. Коли він був ще далеко-далеко від обійстя, то батько перший побачив його на горизонті. Батька переповнив жаль і він побіг назустріч своєму синові, кинувся йому на шию, почав обнімати та цілувати його.

Син у сльозах каже татові: «Провинився я, отче, проти неба і проти тебе. Я не достойний вже зватися твоїм сином».

Тоді батько каже своїм рабам: «Принесіть сюди найкращу одягу і зодягніть його, дайте йому перстня на руку і сандалі на ноги.

Приведіть найкраще вгодоване теля і заколіть його, бо будемо їсти та радіти. Бо цей син мій був мертвий – і ожив, був пропачий – і знайшовся!» І почали всі вдома веселитися.

Старший син працював на полі й надвечір зібрався йти додому. Коли старший син наблизився до дому, то почув у селі музику і танці. Тоді він покликав одного зі слуг та питає:

– Що це таке?

А слуга відповідає старшому синові:

– Це ж повернувся додому твій брат. Твій тато звелів заколати відгодоване теля – бо здоровим його він прийняв.

Розгнівався старший син і навіть не хотів додому йти, бо вважав це несправедливістю.

Тоді вийшов назустріч батько і почав просити свого старшого сина – не гнівайся, не сердься, прости. А старший син каже татові:

– Я, тату, стільки років служу тобі, ніколи не порушив твого наказу – ти ж ніколи мені й козеняти не дав, щоб я з приятелями потішився. А коли повернувся оцей твій син, котрий проїв, пропив і прогуляв твій маєток із блудницями, ти ж для нього звелів заколати відгодоване теля.

Батько каже старшому синові:

– Ти ж завжди зі мною, дитино, і все моє – це й твоє! Веселитися і тішитися треба нам, бо цей брат твій був мертвий – і ожив, був пропачий – і знайшовся!

Питання для обговорення:

Яка мораль цієї притчі?

Чому батько пробачив блудного сина?

Висновок ведучого:

Навіть якщо ти на якийсь час відмовився від Батьківщини, вона не відмовилася від тебе і завжди тебе прийме знов.

12.4. Підбиття підсумків заняття (5 хв.)

Підсумовування (5 хв.):

Ведучий пропонує учасникам по черзі висловити свої враження від заняття.

Заповнення оцінювальної анкети (5 хв.)

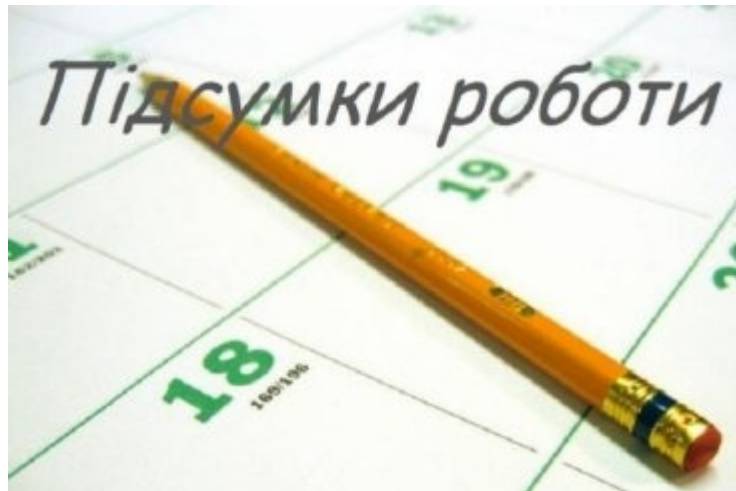
Ціль: отримати зворотний зв'язок від учасників про заняття.

Необхідні матеріали: оцінювальна форма заняття (Додаток 1).

Хід проведення:

Ведучий роздає усім учасникам оцінювальну форму заняття, розміщену у Додатку 1. Учасники заповнюють оцінювальну форму і здають її ведучому. Після чого заняття вважається закритим.

ЗАНЯТТЯ 13. ПІДСУМКОВЕ

Ціль заняття: визначити досяжні життєві цінності для кожного з учасників, актуалізувати розуміння учасниками того, що зміна поведінки та власного життя залежить безпосередньо від них.

Завдання:

- сформувані уміння визначати цінності з урахуванням потреб;
- навчити визначати послідовність у діях для реалізації цінностей.

Тривалість: 90 хв.

План заняття:

	Пункт плану	Опис	Час
13.1	Вступна частина	Повідомлення ведучих. Огляд заняття	5 хв.
13.2	Знайомство	Вправа «Моя річ»	20 хв.
13.3	Основна частина	Вправи «Валіза», «План дій».	45 хв.
13.4	Підбиття підсумків заняття	Заповнення оцінювальної анкети; прощання	20 хв.

План-конспект заняття

13.1. Вступна частина (5 хв.)

Повідомлення ведучих. Огляд заняття (5 хв.)

Ціль: ознайомити учасників із структурою заняття, представити тему, зробити короткий її огляд.

Хід проведення:

Ведучий вітає учасників групи, ознайомлюють із темою заняття, його ціллю, основними поняттями, коротко коментують план проведення.

«Сьогодні у нас підсумкове заняття, на якому ми повинні підбити підсумки попередніх занять і скласти план ваших дій у майбутньому».

13.2. Знайомство (20 хв.)

Вправа «Моя річ» (20 хв.)

Ціль: налаштувати учасників на роботу та активну участь.

Хід проведення:

Ведучий просить учасників протягом 2 хвилин зосередитися і визначити зі своїх речей одну, яка є найулюбленішою і могла б найбільше «розповісти» про свого господаря.

Потім він просить учасників розповісти про ще невідомі факти стосовно себе від імені своєї речі.

Питання для обговорення:

- Чи сподобалась вам вправа?
- Що нового ви дізналися один про одного?
- Хто здивував вас найбільше?

13.3. Основна частина (45 хв.)

Вправа «Валіза» (20 хв.)

Ціль: визначити, що було найбільш значущим для кожного учасника у процесі проходження програми.

Необхідні матеріали: намальована на аркуші фліп-чарту валіза, стікери (клейкі аркуші).

Хід проведення:

Учасникам пропонують «зібрати валізу» для кожного з них. До валізи потрібно «покласти» те, що допомагатиме досягати успіху у різних сферах, і те, що заважатиме.

«Валізу» збирають за відсутності учасника та з дотриманням таких правил:

- 1) «покласти до валізи» однакову кількість рис, які допомагають і заважають;
- 2) кожному рису «вкласти до валізи» лише з відома всієї групи;
- 3) «покласти до валізи» можна лише ті риси, які було виявлено під час роботи;
- 4) «класти до валізи» можна лише ті риси, які піддаються корекції.

Питання для обговорення:

- Чи сподобалась вам вправа?
- Що нового ви дізналися один про одного?
- Хто здивував вас найбільше?

Вправа «План дій» (25 хв.)

Ціль: визначити план дій для учасників після проходження Програми.

Необхідні матеріали: аркуші паперу.

Хід проведення:

Учасникам пропонують скласти приблизний план дій після проходження Програми (на найближчий рік). В ньому бажано вказати конкретні заходи, час їх виконання та ресурси, потрібні для цього.

Питання для обговорення:

- Чи сподобалась вам вправа?
- Що нового ви дізналися один про одного?
- Хто здивував вас найбільше?

13.4. Підбиття підсумків заняття та Програми (10 хв.)

Вправа «Найважливіше для мене» (5 хв.)

Ціль: визначити, що було найбільш значущим для кожного учасника у процесі проходження програми.

Хід проведення:

Ведучий просять учасників пригадати усі заняття та подумати, що за весь час участі у програмі було для них найбільш важливим, і спочатку записати у зошитах, а потім озвучити, відповіді на такі запитання:

1. Що було для тебе найбільш цінним та корисним під час участі Програмі?
2. Що було для тебе найбільшим відкриттям?
3. Що з того, про що ти дізнався / дізналась, ти плануєш використовувати у своєму житті?

Заповнення оцінювальної анкети (5 хв.)

Ціль: отримати зворотний зв'язок від учасників про заняття.

Необхідні матеріали: оцінювальна форма програми (Додаток 2).

Хід проведення:

Ведучий роздає кожному учаснику оцінювальну форму програми (Додаток 2). Учасники заповнюють оцінювальну анкету і здають її ведучому.

ДОДАТКИ

Оцінювальна анкета заняття

Заняття № _____

Шановний учасник!

Твоя думка про завершене заняття дуже важлива для нас. Твої відгуки допоможуть зробити нашу спільну роботу ще ефективнішою. Будь-ласка, обведи на шкалі одну цифру від 1 до 10. Дякуємо за співпрацю!

1. Мій настрій до тренінгу:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Поганий

Дуже гарний

2. Мій настрій після тренінгу:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Поганий

Дуже гарний

3. Наскільки все було зрозумілим для мене:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Не зрозуміло

Все ясно

4. Наскільки мені було цікаво:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Не цікаво

Дуже цікаво

5. Наскільки потрібний і корисний запропонований матеріал для мене:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Не корисний

Дуже корисний

6. Як активно я брав/ла участь у занятті:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Пасивно

Дуже активно

7. Як багато я отримав/ла від заняття:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Нічого

Дуже багато

Оцінювальна анкета Програми

Прізвище, ім'я _____

Дата завершення Програми: _____

Шановний учасник!

Твоя думка про Програму дуже важлива для нас. Твої відгуки допоможуть у майбутньому покращити Програму та зробити її ще більш ефективною.

Будь ласка, обведи на шкалі одну цифру від 1 до 10 та надай відповіді на запропоновані запитання. Дякуємо за співпрацю!

1. Наскільки все було зрозумілим для мене під час всієї Програми:

12 3 4 5 6 7 8 9 10

Не зрозуміло

Все ясно

2. Наскільки мені було цікаво під час всієї Програми:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Не цікаво

Дуже цікаво

3. Наскільки потрібний і корисний для мене запропонований у Програмі матеріал:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Не корисний

Дуже корисний

4. Як активно я брав/ла участь у Програмі:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Пасивно

Дуже активно

5. Як багато я отримав/ла від Програми:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Нічого

Дуже багато

1. Наскільки ймовірно, що я порекомендую програму своїм друзям/подругам?

12 3 4 5 6 7 8 9 10

Малоймовірно (не рекомендуватиму) Дуже ймовірно (порекомендую)

2. Що у Програмі було найбільш цінним для мене (назвіть конкретні теми)?

3. Що я вважаю зайвим, не потрібним для розгляду у Програмі (назвіть конкретні теми)?

4. Що я можу порекомендувати для підвищення ефективності Програми?

Підпис _____